

УДК 82.0 (100) „19”

Роман Дзик

ОЛЕКСАНДР ПОТЕБНЯ І ТЕОРІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Розглянуто зв'язок концепцій О. Потебні з теорією інтертекстуальності. Специфічна інтерпретація поняття „поетична мова” російськими формалістами та їх послідовниками, а також розвиток ідей діалогічної природи слова і тексту в М. Бахтіна реконструюють генетичний зв'язок названих теоретичних систем. Суголосність вчення Потебні новітній теорії пояснюється її типологічними збігами. Вказується на продуктивну перспективність звернення до ідей О. Потебні в аспекті новітніх літературознавчих методологій.

Ключові слова: О. Потебня, теорія інтертекстуальності, інтертекст, поетична мова, діалогізм, російський формалізм, М. Бахтін.

Свого часу О. Білецький небезпідставно зауважив симптоматичну для російської (до якої примикала й українська) літературознавчої традиції рису: „прагнення за будь-яку ціну отримати патент піонера в не досліджених ніким хащах, створювати свої системи, не підозрюючи чи не бажаючи підозрювати про існування інших, нерідко вельми солідних систем, бажання говорити слова неодмінно нові, хоча б насправді вони давно і вагомо були іншими сказані” [5, с. 42]. Учений приходять до доволі характерного висновку: „У нас воліють узагалі розпочинати роботу, а не продовжувати її” [там само]. З-поміж небагатьох тих, хто не підлягав цій тотальній тенденції, він осібно назвав О. Веселовського й О. Потебню [там само].

Ретельно враховуючи досвід попередників, О. Потебня (1835-1891) зумів створити власну наукову систему. Про її „солідність” свідчить, зокрема, спричинений нею резонанс на початку ХХ ст.: від надзвичайно захопливих відгуків (символісти) до серйозної критики (формалісти). „Марксистське” літературознавство, зі свого боку, на перших порах волило ігнорувати доробок основоположника психологічної течії у вітчизняній науці про літературу. Свідчення О. Білецького, датоване 1940 р., про повернення із забуття, „відновлення у правах прекрасних літературознавців минулого, наукове розкриття спадщини таких класиків літературознавства, як Ф.І. Буслаєв, Олександр Веселовський, О.О. Потебня та інші” [5, с. 327], опосередковано це підтверджує та водночас подає орієнтовну точку відліку переосмислення спадщини науковця в руслі визначальної на той час методології. Подібне переосмислення, звичайно, хибувало певною односторонністю, проте сам факт міцного вкорінення імені Потебні в інструментарії радянської філології – однозначно позитивний і значущий.

Пострадянський науковий досвід закономірно характеризується

активним освоєнням донедавна заборонених західних ідей, напрямів, течій, методологій тощо. Стрімке, самозабутнє „тамування спраги” нерідко змінюється тверезим усвідомленням упізнаваності. Як наслідок, відбувається повернення *ad fontes*, відшукування подібностей і аналогій, реанімація давно забутих вітчизняних теорій, що, як виявляється, рухалися подекуди не тільки паралельно, але навіть із випередженням західних зразків.

Спадок О. Потебні в цьому плані виявляється надзвичайно затребуваним. Насамперед, як відзначає В. Франчук, „зважаючи на прогностичний характер ряду ідей” вченого, з чого постає нагальна „потреба концептуалізації його текстів, їх нового – на рівні досягнень сучасної філології – прочитання” [16, с. 156]. Варто наголосити, що даний процес має апріорну потенцію до двовекторного розгортання. Важливо не лише прочитати О. Потебню з погляду новітніх теорій, але й поглянути на сучасну філологію у світлі його вчення.

Подібне звернення до значних праць минулого, на думку Ю. Крістєвої, відбувається не з метою „прилаштуватися до запропонованої в них моделі й не для того, щоб любитися ними, ніби музейними експонатами”, а задля „виявлення їх об’єктивної значущості для найновіших досліджень” [10, с. 12]. Французька постструктуралістка навіть убачає в такому „підключенні” попередніх досліджень „найкращий спосіб взяти участь у сучасному дослідницькому процесі” [там само]. Її міркування базуються на досвіді власного прочитання М. Бахтіна, з чого, як відомо, постала теорія інтертекстуальності. Саме в контексті останньої спробуємо звернутися до сказаного О. Потебнею.

В рамках заявленої проблеми, на перший погляд, не може йти мова про прямий генетичний зв’язок між цими феноменами. Збіги мають радше типологічний характер. Не в останню чергу це пояснюється тривалою ізоляваністю російського літературознавства, що проявлялася як у неохочому й обмеженому послуговуванні західними ідеями (на чому, зокрема, наголошував О. Білецький), так і, внаслідок тих чи інших причин (найчастіше мовних), в закритості його для світової науки. Стосовно О. Потебні, в даному випадку ситуація ускладнюється тим, що частина його праць виходила посмертно. Ці видання базувалися на конспектах лекцій, нотатках, тому подекуди їм легко закинути брак цілісності та логічної послідовності викладу. До того ж, перш ніж нарікати на практичну відсутність перекладів західними мовами, слід констатувати, що тексти харківського вченого не знайшли належного поцінування навіть мовою оригіналу. Наразі проекти видання повного зібрання його творів із належним коментаторським апаратом залишаються нереалізованими (див. [12]), що також не сприяє появі перекладів.

Попри все вищезгадане, немає підстав стверджувати, що ім’я вітчизняного мовознавця і літературознавця залишається всуціль невідомим для західної науки. Щоправда, як свідчить Вяч. Вс. Іванов, „на Заході й тепер його знають більше по наступній полеміці з ним у

формалістів” [9, с. 647]. Підтвердженням цього слугує також висновок І. Ермена про диспропорційність такого сприйняття, оскільки воно відбувається „головно з боку літературознавства”, до того ж у контексті впливу на символізм і формалізм [8, с. 145]. Останній, разом із теоретичними поглядами М. Бахтіна, традиційно зараховують до джерел теорії інтертекстуальності (див. [15, 19, 24]). Закономірно, що названі теоретичні системи, у свою чергу, теж мали певне підґрунтя. Зважаючи на це, Н. Кузьміна справедливо пропонує розширити джерельну базу теорії інтертекстуальності принаймні іменами О. Потебні й О. Веселовського [11, с. 8-10]. Погоджуючись із даним положенням і проектуючи його на проблемний зріз нашого дослідження, можемо припустити, що теорія інтертекстуальності генетично пов’язана з ідеями О. Потебні, хоча цей зв’язок має опосередкований характер.

Загалом, схематично можна окреслити такі його вектори:

1) О. Потебня → формалісти → М. Бахтін → теорія інтертекстуальності;

2) О. Потебня → формалісти → теорія інтертекстуальності;

3) О. Потебня → М. Бахтін → теорія інтертекстуальності.

Наведена схема видається доволі зручною та дієвою, хоча вона значною мірою умовна, оскільки встановлення точної генези тієї чи іншої думки, що її приписують певній науковій школі, часто виявляється нездійсненним завданням. До того ж завжди існує велика ймовірність типологічних збігів у висновках.

Звернемося до першого алгоритму, позаяк він частково включає в себе два інші. У спрощеному вигляді він базується на такій логічній аргументації: формалісти критикують О. Потебню; М. Бахтін, критикуючи формалістів, зближається з О. Потебнею; теорія інтертекстуальності, виходячи з ідей М. Бахтіна, тим самим пов’язується з О. Потебнею (аналогічний ланцюг, до прикладу, вибудовує Н. Кузьміна [11, с. 8]). Насправді кожен із цих пунктів потребує додаткових уточнень.

Ставлення формальної школи до О. Потебні не було однозначним і послідовним (грунтовну бібліографію стосовно цього питання див. [17, с. 36]). Апологети ідеї конфронтації між ними апелюють завперш до досить гострої статті В. Шкловського „Потебня” [21]. Принципове неприйняття теорій харківського вченого знаходимо також в інших представників формалізму (див. про це: [20, с. 318-319]). Насправді, як твердить О. Ханзен-Леве, „різкі полемічні випадки ранніх формалістів” у даному випадку „не повинні вводити в оману щодо реальних методологічних зв’язків” [17, с. 36]. По суті, полеміка формального методу з потебнянськими положеннями часто зводилася до інтерпретації цих положень та широкого використання на свій лад, на що переконливо вказує О. Пресняков [14, с. 13]. Саме на прикладі радикального В. Шкловського він демонструє, як погляди Потебні заперечувалися іншими його-таки положеннями, щоправда, вже без посилок на авторство [14, с. 173]. З цього випливає, що цілком правомірно говорити не лише про відштовхування, але й про ретрансляцію, хоча й специфічну, потебнянських ідей формалістами.

У плані поширення міркувань О. Потебні на Заході значна заслуга належить Празькому лінгвістичному гуртку, особливо Р. Якобсону. Так, у праці „Поезія й негативність” Ю. Крістева зосереджується на „особливому типі означуючих практик – поетичній мові, підводячи під це поняття (слідом за Романом Якобсоном) не тільки „поезію”, а й „прозу” [10, с. 262]. Вона прямо відсилає нас до його праці „Лінгвістика і поетика” [10, с. 290]: „Будь-яка спроба обмежити сферу поетичної функції тільки поезією чи звести поезію тільки до поетичної функції являє собою небезпечне спрощення” [22, с. 202]. Неважко простежити, що у цитованому фрагменті з Р. Якобсона розвивається ідея О. Потебні, названого „чудовим дослідником слов’янської поетики” [22, с. 229], який розглядав поезію і прозу як два „способи мислення, прийоми думки” [13, с. 228], що співвідносні з художнім і науковим мисленням. Цим самим він також застерігав від спрощеного ототожнення поезії з віршованим (римованим, ритмізованим) мовленням, а прози – з невіршованим [13, с. 234]. Для поетичного твору, за переконанням Потебні, обов’язкова наявність трьох елементів: зовнішньої форми, внутрішньої форми (образу) і значення, тоді як прозове (наукове) мислення характеризується тим, що виражає значення тавтологічно, без допомоги образу [13, с. 228-234]. Тавтологія, наголошує вчений, відповідає математичній рівності [13, с. 234]. У розумінні Р. Якобсона, поетичність до „усвідомлення тотожності знака й об’єкта ($A=A$)” додає також „усвідомлення неадекватності цієї тотожності ($A \neq A$)”, *поетичне* присутнє тоді, „коли слова і їх композиція, їх значення, їх *зовнішня і внутрішня* форма (курсив наш. – Р.Д.) набувають ваги і цінності самі по собі замість того, щоб байдуже ставитися до реальності” [23, с. 118]. Зв’язок тверджень Якобсона з О. Потебнею тут більш ніж очевидний.

Протиставляючи поетичну і непоетичну мову, Ю. Крістева буквально повторює думки О. Потебні й Р. Якобсона. Непоетична мова відповідає Логосу (науці, як сказав би Потебня), поетична – характеризується нетотожністю референта й поетичного означуваного (знак не дорівнює об’єкту, за Р. Якобсоном). Амбівалентність поетичного означуваного включає у своє поле метафору, метонімію та всі інші тропи [10, с. 268], тобто „інакомовлення, алегорію, в широкому сенсі цього поняття”, що для харківського вченого було основною умовою існування поезії [13, с. 233]. Закономірно, французька дослідниця йде далі, виявляючи, що „кожне поетичне означуване відсилає до безлічі інших дискурсних означуваних, і тому в будь-якому поетичному висловлюванні можна прочитати відразу кілька інших дискурсів” [10, с. 270]. Конкретний поетичний текст використовує елементи множинного текстового простору, що утворюється навколо поетичного означуваного. Даний простір вона називає „інтертекстовим” [10, с. 270]. Цікаво зазначити, що цитована Ю. Крістевою праця Р. Якобсона мала за мету проставити акценти у відношеннях лінгвістики та поетики. До компетенції поетики, за аналогією з лінгвістикою, вчений відносив „два ряди проблем: синхронічні та діахронічні”. „Синхронічний опис стосується не тільки

літературної продукції даної епохи, а й тієї частини літературної традиції, яка в дану епоху зберігає життєвість” [22, с. 196]. Тож об’єктом синхронічної поетики виступає, зокрема, „реінтерпретація класиків сучасними течіями”, а це вже безпосередньо накладається на проблемне поле інтертекстуальності.

Попри важливе значення формальної школи для становлення теорії інтретекстуальності, слід відзначити, що головним її джерелом була теорія М. Бахтіна. Усвідомлюючи багатогранність цього впливу, зупинимося лише на тих його аспектах, які знову ж таки актуалізують ім’я О. Потебні.

Показово, що вперше термін „інтертекстуальність” вживається у статті Ю. Крістєвої під назвою „Бахтін, слово, діалог і роман” [25]. Появу праць російського вченого вона називає „найяскравішою подією й однією з найпотужніших спроб подолати формалізм” [10, с. 165]. У своїй полеміці з формальним методом М. Бахтін неодноразово протиставляв йому окремі положення О. Потебні. Так, у працях П. Медведєва, повністю або частково приписуваних М. Бахтіну (див. про це [4, с. 602-635]), стверджується, що насправді формалісти генетично виходять із потєбніанської традиції [4, с. 6], хоча й на рівні відштовхування від неї [4, с. 237]. Критикуючи гумбольдтівсько-потєбніанську теорію образу, вони „засвоїли пов’язане з цією теорією й таке, що стало основоположним для них, протиставлення мови поетичної іншим мовним системам” [4, с. 237]. Однак, на думку Медведєва/Бахтіна, розуміння *поетичної мови* в Потебні й формалістів зовсім відмінне. Потебня говорив „не про систему поетичної мови, а про поетичність мови як такої”, послідовно засвідчуючи, що „слово є художнім твором, тобто поетичною конструкцією”, „кожна значуща одиниця мови була для нього маленьким художнім твором, а кожний елементарний словесний акт – художньою творчістю” [4, с. 262]. Звичайно, точка зору Потебні не приймається повністю, проте констатується, що шлях до розв’язання проблеми, намічений ним, правильний [4, с. 297].

Торуючи свій шлях далі, М. Бахтін, на переконання Ю. Крістєвої, одним із перших запропонував модель, у якій „літературна структура не наявна, а виробляється стосовно іншої структури”, в основі чого лежала концепція, що *літературне слово* є „діалогом різних видів письма – самого письменника, отримувача (або персонажа) і, нарешті, письма, утвореного нинішнім або попереднім культурним контекстом” [10, с. 164-165]. У такий спосіб бахтінське розуміння діалогу стає наріжним каменем теорії інтертекстуальності. Й хоча можна стверджувати, що в даному випадку Крістєва виступає „не стільки реципієнтом, скільки вибіркоким інтерпретатором, спів-творцем (у доброму і не зовсім доброму сенсі слова)”, це не знімає того факту, що саме так потрактована концепція російського вченого перетворюється на „один із інтелектуальних лозунгів, поширених у Франції 1970-1980-х років”, який продовжує бути надивовижу плідним і для сучасного літературознавства [1, с. 119-122]. Вкотре проголошена провідна роль

бахтінського „діалогізму” в становленні теорії інтертекстуальності змушує пильніше зосередитися на його власних джерелах.

Серед таких, першочергово, слід назвати вчення О. Потебні, який, розвиваючи ідеї В. Гумбольдта, загострював увагу на проблемі розуміння: „людина розуміє саму себе, тільки випробувавши на інших людях зрозумілість своїх слів” [13, с. 40]. „Слово тільки в устах іншого може стати зрозумілим для того, хто говорить”, – читаємо трохи далі [13, с. 95]. Зміст не передається від мовця до реципієнта в готовому вигляді, а розвивається в останньому завдяки збудженню гармонійної внутрішньої сили. „Взаємне повідомлення думки” є „найкращим засобом досягнення об’єктивності думки, тобто істини” [13, с. 41]. Перегукування з теорією діалогізму М. Бахтіна в наведених фразах доволі відчутне. До того ж воно знаходить текстове підтвердження. В записках до праці „Проблема мовленнєвих жанрів” Бахтін виділяє „проблему розуміння в Потебні та потебніанців”, що розв’язується саме в аспекті діалогічних відношень: „розуміння не дублює того, хто говорить, воно створює своє уявлення, свій зміст”, у якому „завжди закладена відповідь” [3, т. 5, с. 209]. Тож твердження М. Гольберга, що „Потебня стоїть біля витоків сучасної теорії діалогу” [6, с. 307] зовсім не виглядає перебільшеним.

Наявні перегуки між концепціями вченого другої половини ХІХ ст. та новітніми теоріями не обов’язково пояснювати генетичними зв’язками. Як уже зазначалося, сходження можуть мати типологічно-світоглядний характер. Наприклад, положення О. Потебні про те, що „раз створений образ стає чимось об’єктивним, звільняється з-під влади художника і постає чимось стороннім для самого поета” [13, с. 231], органічно звучить у контексті ідеї про „смерть автора” Р. Барта, хоча останній, за словами І. Дзюби, хтозна чи й чув про харківського вченого [7, с. 12]. Потебня також вважав, що „необхідно визнати відносну нерухомість образу і змінність його значення”, яка пов’язана з тим, що кожен читач створює своє значення [13, с. 231], а це зближує його з ідеями рецептивної поетики [18, с. 57-59]. Стосовно цього необхідно зазначити, що схожість часто може бути „не функціональною, а зовнішньоконструктивною”, подекуди суттєво редукованою [2, с. 348].

Потебня слідом за Гумбольдтом твердив, що „людина оточує себе світом звуків для того, щоб сприйняти і переробити в собі світ предметів”, що, „висновуючи з себе мову, людина тим самим актом влітає себе в її тканину” [13, с. 42], ніби визнаючи в такий спосіб „Надтекст, окрім якого нічого не існує і який забезпечує тотальну філологічність людини, яка в ньому живе” [2, с. 371]. З огляду на це, К. Баршт вважає, можливо, дещо перебільшено, що „ідея Інтертексту – це О. Потебня, обернений навиворіт”, хоча відразу додає: „фасон і крій” цієї „шинелі” легко впізнаються [2, с. 371].

Усе вищесказане не має на меті проголошення О. Потебні провісником теорії інтертекстуальності, воно лише проводить лінії, часто пунктирні, якими може бути окреслений реальний генетичний зв’язок між ними. Такими вочевидь виступають інтерпретації

формалістами та їх послідовниками поняття „поетичної мови”, а також розвиток ідеї діалогічної природи слова і тексту в М. Бахтіна. Суголосність концептів Потебні новітнім теоріям повинна не лише спрямовувати на встановлення генеалогії останніх, але й сприяти їх розвитку через неодмінні відмінності в розв’язанні подібних проблем. Окрім того, якщо вдається до термінології Р. Якобсона, все це дозволяє розглядати творчість Потебні не лише в діахронічному дискурсі, а й бачити її функціонально значущою на синхронічному зрізі.

1. *Автономова Н.С.* Открытая структура: Якобсон – Бахтин – Лотман – Гаспаров / Н.С. Автономова. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2009. – 503 с. – (Российские Пропилеи).
2. *Баршт К.* Постструктурализм в свете открытия А. Потебни (заметки о ракурсах филологического бытия) / К. Баршт // Литературоведение как проблема / Е.Г. Местергази (отв. ред.), Т.А. Касаткина (гл. ред.). – М. : Наследие, 2001. – С. 347-375.
3. *Бахтин М.М.* Собрание сочинений : в 7 т. / М.М. Бахтин. – М. : Русские словари; Языки славянской культуры, 1997-2010.
4. *Бахтин М.М.* Фрейдизм. ФМЛ. ФМЯ. Статьи / М.М. Бахтин. – М. : Лабиринт, 2000. – 640 с.
5. *Белецкий А.И.* Избранные труды по теории литературы / А.И. Белецкий. – М. : Просвещение, 1964. – 480 с.
6. *Гольберг М.Я.* О.О. Потебня і проблема невимовного в поезії та філософії / М.Я. Гольберг // Потебня й актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 307-313.
7. *Дзюба І.* Поетика О.О. Потебні й українське літературознавство / І. Дзюба // Потебня й актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 4-12.
8. *Ермен І.* Олександр Опанасович Потебня і сприйняття його на Заході / І. Ермен // Потебня й актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 141-149.
9. *Иванов Вяч.Вс.* Очерки по истории и предыстории семиотики / Вяч. Вс. Иванов // Избранные труды по семиотике и истории культуры. – М. : Языки русской культуры, 1999. – Том I. – С. 604-811.
10. *Кристева Ю.* Избранные труды: Разрушение поэтики / Ю. Кристева ; пер. с франц. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2004. – 656 с. – (Книга света).
11. *Кузьмина Н.А.* Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка / Н.А. Кузьмина ; изд. 5-е. – М. : Либроком, 2009. – 272 с.
12. Олександр Опанасович Потебня: (До 170-річчя з дня народження) : біобібліогр. покажч. / уклад.: В.Ю. Франчук, Ф.Х. Широкоград, Ю.Ю. Полякова. – Харків, 2005. – 152 с.
13. *Потебня А.А.* Слово и миф / А.А. Потебня. – М. : Правда, 1989. – 624 с. – (Из истории отечественной философской мысли).
14. *Пресняков О.П.* А.А. Потебня и русское литературоведение конца XIX – начала XX века. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1978 – 230 с.
15. *Пьеге-Гро Н.* Введение в теорию интертекстуальности / Натали Пьеге-Гро ; пер. с франц. ; общ. ред. и вступ. ст. Г.К. Косикова. – М. : ЛКИ, 2008. – 240 с.

16. Франчук В.Ю. Вивчення спадщини О.О. Потебні в Україні (1975-2000) / В.Ю. Франчук // Потебня й актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 150-156.
17. Ханзен-Лёве Оге А. Русский формализм: Методологическая реконструкция развития на основе принципа остранения / Оге А. Ханзен-Лёве ; пер. с нем. С.А. Ромашко. – М. : Языки русской культуры, 2001. – 672 с.
18. Червінська О.В. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту / О.В. Червінська, І.М. Зварич, А.В. Сажина. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2009. – 284 с.
19. Чернявская В.Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность / В.Е. Чернявская. – М. : Либроком, 2009. – 248 с.
20. Чудаков А.П. А.А. Потебня / А.П. Чудаков // Академические школы в русском литературоведении. – М. : Наука, 1975. – С. 305-354.
21. Шкловский В.Б. Потебня / В.Б. Шкловский // Поэтика : сб. по теории поэт. яз. – Пг., 1919. – Вып. I. – С. 3-6.
22. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм: „за” и „против” : сб. статей. – М. : Прогресс, 1975. – С. 193-230.
23. Якобсон Р. Что такое поэзия? / Р. Якобсон // Язык и бессознательное (Работы разных лет). – М. : Гнозис, 1996. – С. 106-118.
24. Ямпольский М.В. Память Тиресия. Интертекстуальность и кинематограф / М.В. Ямпольский. – М. : РИК „Культура”, 1993. – 464 с.
25. Kristeva J. Bakhtine, le mot, le dialogue et le roman / Kristeva J. // Critique. – 1967. – Т. 23. – № 239. – Р. 438-465.

Аннотация

Рассмотрена связь концепций А. Потебни с теорией интертекстуальности. Специфическая интерпретация понятия „поэтический язык” русскими формалистами и их последователями, а также развитие идеи диалогической природы слова и текста М. Бахтиным реконструируют генетическую связь названных теоретических систем. Созвучие учения Потебни новейшим теориям объясняется также типологическими схождениями. Указывается на перспективность обращения к идеям А. Потебни в аспекте новейших литературоведческих методологий.

Ключевые слова: *А. Потебня, теория интертекстуальности, интертекст, поэтический язык, диалогизм, русский формализм, М. Бахтин.*

Summary

The connection of O.Potebnya's concepts with the theory of intertextuality is analyzed. The attention to the peculiar interpretation of the notion „poetic language” by the Russian formalists and their successors as well as to the development of the dialogical nature of the word and the text, according to M. Bakhtin, reconstruct the genetic connection between the mentioned theoretical systems. The consonance of the Potebnya's ideas with the modern theory is explained by the typological convergence. The productive perspective of the appeal to the Potebnya's ideas in the light of the new literary methodology is indicated.

Key words: O. Potebnya, theory of intertextuality, intertext, poetic language, dialogism, Russian formalism, M. Bakhtin.

Стаття надійшла до редколегії 22.09.2010 р.